

1964

ΑΓΑΘΟΕΡΓΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ

*« Ἄ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις·
ἂ δὲ μὴ μεμάθηκας, πρόσλαμβάνε ταῖς ἐπιστήμαϊς ».*

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

ΕΤΟΣ 1920

Προεδρεία δεσποινίδος ΒΙΡΓΙΝΙΑΣ Α. ΕΥΝΔΑ

2 ΤΕΥΧΟΣ 2

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1920

ΑΓΑΘΟΕΡΓ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ

*«Α μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς μελέταις·
ἀ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάβανε ταῖς ἐπιστήμας».*
ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

ΕΤΟΣ 1920

Προεδρεία δεσποινίδος ΒΙΡΓΙΝΙΑΣ Α. ΕΥΝΔΑ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

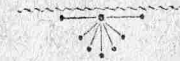
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1920

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΓΑΘΟΕΡΓΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΓΥΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

Διατριβή τοῦ καθηγητοῦ
ΧΡ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, δ. φ.

SISMANOGLIO

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ τῶν ἑλληνίδων Ἀγαθοεργὸς Σύλλογος ἀπεφάσισε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1919 νὰ συστήσῃ «Βιβλιοθήκην ὠφελίμων γνώσεων», ἐκδιδομένην κατὰ χρονικὰ διαστήματα ἀόριστα, συντασσομένην ὑπὸ τῶν διακρινομένων παρ' ἡμῖν ἑλλήνων λογίων, μάλιστα δὲ μελῶν ἐπιτίμων τοῦ Συλλόγου. Τὸ χρήσιμον τῆς «Βιβλιοθήκης» θὰ ἐκτιμήσωσιν οἱ ὁμογενεῖς ἐν τῷ μέλλοντι, πρῶτιστοι δὲ οἱ προικίσαντες ὑλικῶς τὴν ἐπιχείρησιν, τοὺς ὁποίους ὁ Σύλλογος θεωρεῖ ἰδρυτὰς αὐτῆς, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναγράφει εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος φυλλαδίου, θὰ ἀναγράφῃ δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ τετάρτου.

Τὴν ἐπιστάσιαν καὶ διαχείρισιν τῆς ἐκδόσεως ἐνεπίστευσεν ὁ Σύλλογος εἰς ἰδίαν ἐπιτροπεῖαν, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡμεῖς, αἵτινες ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπιείκειαν τῶν ὁμογενῶν, ἐάν ποῦ παρατηρηθῇ τις ἔλλειψις εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς τόσον ὠφελίμου ταύτης ὑποθέσεως.

Ἐν Κωνσταντίνου πόλει (Φανάρι) 8 ἀπριλίου 1920.

Ἡ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

Οὐρανία Θ. Κελαηδέτου (πρόεδρος)

Εὐφροσύνη Ν. Καραγιαννίδου

Ζηνοβία Γ. Πατρίκη

Σοφία Ἰω. Ἰωαννίδου

Ἐλισάβετ Μ. Τσιμένογλου (ταμίας καὶ γραμματεὺς)

Ἡ ΓΥΝΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

(ἐκ τῶν δημοσίων μαθημάτων τοῦ Συλλόγου, γενόμενον τῇ 26 ἰανουαρίου 1920)

1. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἀνοίγῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, εὐρίσκει περὶ ἑαυτὸν ὀργανωμένην οἰκογένειαν, ἢ ὁποία τὸν ὑποδέχεται μικρὸν καὶ ἀδύνατον, τὸν περιθάλλει, τὸν τρέφει ἐπὶ ἔτη μακρὰ, τὸν ὀδηγεῖ κατὰ τὸν πρῶτον βηματισμόν, τὸν προστατεύει, τὸν ὑποστηρίζει. Ἡ στοργὴ δ' αὕτη ἀναπτύσσεται μὲν κατὰ τὴν γέννησιν, ἀλλὰ τὸν ἀκολουθεῖ καθ' ὅλον τοῦ βίου. Αὕτη ἢ φύσις ἀναγκάζει τὴν μητέρα νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ τέκνου της. Φύσις δὲ καὶ νόμος ὑποχρεώνουσι τὸν πατέρα νὰ περιποιῆται καὶ τὸ τέκνον καὶ τὴν μητέρα. Καὶ τοιουτοτρόπως εἰς τὸν οἶκον τίθεται ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν λαῶν. Ἄλλ' ἢ σύστασις τῆς οἰκογενείας προϋποθέτει τὴν συνένωσιν δύο προσώπων, τοῦ ἀνδρός καὶ τῆς γυναικός, οἵτινες συνταυτίζουσι τὸν βίον των κατὰ τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματα, τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς βιοτικὰς μερίμνας, τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην. «Ἀδύνατον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος» λέγει καὶ ὁ

λογιώτατος Ἀριστοτέλης, «ἢ τὸ ἄρρεν ἄνευ τοῦ θήλεως, ὥστε ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συνέστηκεν».

2. Ἄλλ' ἐν ἀπὸ τὰ σπουδαιότατα ζητήματα, ἅτινα ἀπασχόλησαν συγγραφεῖς ποικίλης ὕλης, εἶναι καὶ περὶ τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ποῖα, δηλαδή, ἔχει αὕτη καθήκοντα καὶ δικαιώματα καὶ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας καὶ εἰς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν καθόλου. Ἡ γέννησις τῆς Εὐσας καὶ οἱ ὠραῖοι λόγοι τῆς Ἀγίας Γραφῆς φαίνονται μὲν ὅτι συνενώνουσι λίαν στενῶς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ὡς δύο μέρη ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος, ἀλλὰ παριστάνουσι τὴν γυναῖκα πηγάζουσαν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς καὶ προδήλως ὑποδεεστέραν. «Καὶ ὠκοδόμησε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ εἰς γυναῖκα. Καὶ εἶπεν Ἀδάμ· τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς μου». Ἐν γένει δὲ τὸ πάσαι εἰς τοὺς ἀπολιπίστους λαοὺς ἡ γυνὴ καὶ ὁ δοῦλος εἶχον τὴν αὐτὴν θέσιν.

3. Κατὰ δὲ τοὺς ἥρωικους χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τιμὴ μεγάλη καὶ σεβασμὸς ἀπεδίδετο εἰς τὰς γυναῖκας, ὅπως καταφαίνεται εἰς τὰ λογοτεχνικὰ ἀριστουργήματα τοῦ θείου ἀοιδοῦ Ὅμηρου, εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν, ἡ ὁποία ὀλόκληρος εἶναι ἔπαινος τῆς σώφρονος καὶ ἑναρέτου Πηνελόπης. Εἰς τοὺς Ἕλληνας τότε ἡ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ὁμοφροσύνη ἐθεω-

ρεῖτο ἄριστον καὶ θεάρεστον πρᾶγμα. Ποῖος δὲν γνωρίζει τὴν σχέσιν τῆς Ἀνδρομάχης πρὸς τὸν Ἔκτορα, ἡ ὁποία, καθὼς εἰκονίζεται ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ, καταδεικνύει τὴν μεταξὺ τούτων ὑπαρξίν ἀδόλου καὶ ἀπαραμίλλου ἔρωτος; Ὅτε δηλαδή ὁ ἀτρόμητος πολεμιστὴς Ἔκτωρ, ἐνῶ ἐνικῶντο οἱ τρῶες, ἀπεφάσισε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μάχην, παρίσταται ἡ Ἀνδρομάχη χύνουσα ἄφθονα δάκρυα καὶ μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ ταῦτα τὰ τρυφερότατα προσφωνεῖ:

«Ἔκτωρ, ἀτὰρ σὺ μοὶ ἔσσι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης».

Ἡ Ἀριάτη, ἡ συνετὴ σύζυγος τοῦ μεγαλοκάρδου βασιλέως τῶν φαιάκων Ἀλκίνοῦ μετεῖχε πάσης συναναστροφῆς ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ καὶ μεγάλως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τε τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων τῆς καὶ σύμπαντος τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖός τὴν ὑπεδέχτο ὡς θεὰν μὲ ἐπευφημίας διαβαίνουσαν διὰ μέσου τῆς πόλεως. Ὅπόσον θελκτικὸς εἶναι ὁ τύπος τῆς θυγατρὸς τοῦ ζεύγους τούτου, τῆς σεμνῆς καὶ χαριέσσης **Ναυσικᾶς**! Τὴν ἐστόλισαν αἱ Χάριτες μὲ περισσὰ κάλλη. Αἱ Μοῦσαι τὴν ἐπροίκισαν μὲ ὅλα τὰ δῶρά των. Ἡ ψυχὴ τῆς εἶναι ὠραιότατη καὶ πλουσιωτάτη. Ἡ ἀφελὴς ἐντροπὴ κατοικεῖ εἰς τὸ παρθενικὸν στήθος τῆς. Καὶ ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον ὄμμα τῆς σεβαστῆς μητρὸς τῆς μανθάνει νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ καθήκον τῆς ἐκτελέσεως ποικίλα οἰκιακὰ ἔργα. Θελκτικώτατοι δὲ εἶναι οἱ ἀποχαιρετισμοὶ τῆς ἀγνῆς παρθένου πρὸς τὸν πολυπαθῆ Ὀδυσσεά. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα

πλειστα καὶ μάλιστα παραδείγματα γυναικείας τιμῆς καὶ πάσης ἀρετῆς, μᾶς παρέχει ὁ πατήρ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, καταδεικνύων τρανότηα τὴν θαυμαστὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ὑπεροχὴν τῆς συγχρόνου του γυναικός.

4. Ἄλλ' ὁ χαρακτήρ τῶν ἑλλήνων, ὅπως εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα περιγράφεται ἡμερὸς καὶ γλυκύς, ἀπέβη ὕστερον τραχύς. Τὰ ἦθη αὐτῶν ἠλλοιώθησαν, ὅτε μάλιστα ἀπώλεσθη ἡ αὐτονομία τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἡ ἐπικοινωνία πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας. Μόνοι οἱ Δωριεῖς τῆς Κρήτης, τῆς Σπάρτης, τῆς μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας ἐθεώρουν τὰ προσόντα τοῦ γυναικείου νοῦ ἐπιδεκτικὰ καλλιέργειας, καὶ ἐκ τῶν φιλοσόφων οἱ πυθαγόρειοι ἴσην ἀξίαν ἀπέδιδον εἰς ἐκάτερον φύλον. Εἰς δὲ τὰς Ἰωνικὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος τὸ θῆλυ φύλον ἦτο ὑποτελὲς καὶ αἱ γυναῖκες τῶν Ἰώνων ἀπώλεσαν τὴν ἠθικὴν ἐκείνην μεγαλοπρέπειαν τῆς ὁμηρικῆς γυναικός καὶ τὸ πλεῖστον περιορίσθησαν εἰς τὴν γυναικωνίτιν. Οὐκ ὀλίγοι δὲ τότε ἐπεδίδοντο καὶ εἰς τὸν ἐταιρικὸν βίον. Πρὸς τὰς τοιαύτας δὲ προερχομένας ἐκ τῆς Ἰωνίας, ἰδίως κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, αἱ γυναῖκες τῆς Ἀττικῆς ἐφέροντο δυσμενῶς· διότι τὰς ἐθεώρουν ὀλεθρίας εἰς τὴν οἰκιακὴν τῶν εὐδαιμονίαν.

5. Τὰ κοράσια τότε τῶν Ἀθηνῶν διέμενον εἰς τὸν οἶκον πλησίον τῶν μητέρων τῶν, ἐμάνθανον δὲ νὰ νήθωσι, νὰ ράπτωσι, νὰ ὑφαίνωσι, νὰ

κεντῶσι καὶ ἄλλα ἔργα τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας νὰ ἐπιτελῶσι. Πρὸς τούτοις ἐδιδάσκοντο ὀλίγην γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν καὶ φωνητικὴν καὶ ἐνόργανον μουσικὴν. Εἰς τὰς Ἀθήνας τότε αἱ νεάνιδες νυμφευόμεναι περὶ τὸ 15 ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν ἦσαν ὅλως ἄπειροι τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀπέφερον ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου μέγιστον ἀγαθόν, τὴν σωφροσύνην, τὴν κρηπίδα ταύτην τῆς οἰκιακῆς εὐημερίας. Καὶ ὅτε ἡ γυνὴ τοῦ Ἰοχομάχου, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὸν Οἰκονομικὸν τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ ἠθικώτατον τοῦτο καὶ τερπνότατον περὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας σύγγραμμα, προσεκλήθη νὰ συμμετέχη εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ οἴκου, ἀπήντησε «Τίδ' ἀνέγω σοὶ δυναίμην συμπροᾶξαι; Τίς δ' ἢ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοὶ πάντα ἐστίν· ἐμοὶ δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι ΣΩΦΡΟΝΕΙΝ. Παρίσταντο δὲ αἱ ἀθηναῖαι ὑπὸ συγχρόνων πεζογράφων καὶ ποιητῶν ἀγαθαὶ τὴν φύσιν, πλήρεις γενναίων φρονημάτων, φίλαι τοῦ οἰκιακοῦ βίου, φιλάδελφοι, φίλανδροι καὶ φιλόστοργοι. Θαυμαστοὶ δὲ καὶ λαμπροὶ εἶναι οἱ γυναικεῖοι ἐκεῖνοι χαρακτήρες, τοὺς ὁποίους ἐκφραστικώτατα ἐξεκόνισαν οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοί. Μεγίστη τότε ὑπῆρξεν ἡ χαλάρωσις τῆς θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἡ τελεία μεταβολὴ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς καθόλου παιδείσεως, ἔνεκα τῆς ἐπιδράσεως τῶν σοφιστῶν. Οὗτοι, ἀναλαβόντες τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας, ὑπέσκαπτον τὰ θεμέλια τῆς πολιτείας καὶ ἐπετάχυνον τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀρχαίων διατάξεων. Αὐτοὶ

οἱ λειτουργοὶ τῆς θρησκείας ἦσαν ἀνίσχυροὶ νάντιπαλαίσωσι πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν σοφιστῶν. Οἱ νόμοι καὶ ἡ περὶ ἠθικολογία δὲν ἠδύναντο νάνορθώσωσι τὴν ἠθικῶς ἐκπεσοῦσαν ἐκείνην κοινωνίαν καὶ νὰ ἐνισχύσωσι τὸ ἀξίωμα τῶν περιφρονομένων ἠθικῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ τὰς συντηρούσας τὴν πολιτείαν δυνάμεις. Ἄλλὰ καὶ τότε ὡς ὄργανον τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν συναισθημάτων τῆς χρονικῆς ἐκείνης περιόδου ἀνεπτύχθη καὶ ηὔξηθη τὸ πρωτοτυπώτατον εἶδος τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας, τὸ **δράμα**. Καὶ τὸ **θέατρον** ἐκρίθη πάντοτε τὸ ἐπιτηδιότατον ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου διεγείρουσι τὸ διαφέρον τοῦ δημοσίου καὶ κερδίζουσι καὶ αὐτῶν τῶν ἀμορφῶτων πνευμάτων τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἠθικὴν. Διότι ὅλα τὰ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εὐρίσκουσι θέσιν ἐν τῷ δράματι καὶ ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ προκαλοῦν τὰ δάκρυα ἢ τὸν γέλωτα ἡμῶν, ταῦτα λαλοῦσι τὴν ζωηροτάτην καὶ τὰ μάλιστα εὐπρόσδεκτον γλῶσσαν πρὸς ἀποδοχὴν νέων ἰδεῶν καὶ συναισθημάτων.

6. Ο **Αἰσχύλος**, ὢν γόνος ἀριστοκρατικοῦ οἴκου καὶ ἀνὴρ ὑψηλόφρων, ἀποδοκίμαζε τὴν ἄκρατον ὀχλοκρατίαν καὶ τὴν βιαίαν καταδυναστείαν τῶν ἄλλων ἑλλήνων, καὶ ἠγωνίζετο παντὶ σθένει νὰ διατηρήσῃ τὰς αὐστηρὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς, καὶ πρὸς τούτοις νὰ συγκρατήσῃ τὰ καθιδρύματα τῆς πόλεως καὶ τὰς ἐξουσίας, διὰ τῶν ὁποίων ἐσφύζετο ἡ εὐκοσμία τοῦ ἰσοτεφάνου ἄστεως. Διὰ τοῦτο ἐξετίμα μὲν τὰς πράξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἐπιδεξίου στρατηγοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ ὁποῖος

πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν φιλοδόξων σχεδίων τοῦ προετίμα πολλάκις καὶ μὴ δίκαια μέσα, ἀλλὰ διὰ τὸν δικαιοτάτον καὶ ἄριστον πολίτευτὴν Ἀριστείδην ἐποίησε τοὺς εἰς τὸν μάντιν Ἀμφιάραον ἀναφερομένους στίχους ἐκείνους **οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει**, καὶ τὸ θέατρον ὀλόκληρον ἠτένισε πρὸς τὸν Ἀριστείδην· διότι εἰς ἐκεῖνον ἤρμοζεν αὕτη ἡ ἄρετή. Καὶ ὅτε, ἔνεκα σφοδρῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν, τὸ δημοκρατικὸν κόμμα ἠγωνίζετο νὰ καταλύσῃ καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῆς ἀριστοκρατικῆς ἐξουσίας, αὐτὸν τὸν Ἄρειον **Πάγον**, ὁ Αἰσχύλος ἐδίδαξε τὴν τελευταίαν του τριλογία τὴν λεγομένην Ὀρέστειαν, εἰς τὴν ὁποίαν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἀνώτατον ἐκεῖνο δικαστήριον ἐγκωμιάζει ὡς **σωτήριον καθίδρυμα τῆς πόλεως**, ὁποῖον κανεῖς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, λέγει, οὔτε εἰς τὴν Σκυθίαν, οὔτε εἰς τὴν Πελοπόννησον εὐρίσκει. Ἄλλ' εἰς τὰς τραγωδίας ταύτας, ὅτε ὁ Ἀγαμέμνων ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς Κλυταιμῆστρας, αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων δίδει τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὸν Ὀρέστην, ἵνα ἐκδικηθῇ τὴν μητέρα του καὶ μετὰ τὸν φόνον δὲν θεωρεῖται γονεοκτόνος. Ο δὲ Ἀπόλλων συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Ὀρέστου εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον καὶ ἡ Ἀθηναῖα ὑπερασπίζει αὐτὸν θέτουσα τὴν ψῆφόν της, ἀναφωνοῦσα·

Τὴν δ' ἐγὼ προθήσομαι·

Μήτηρ γὰρ οὕτως ἔστιν ἡμ' ἐγένετο,

τὸ δὲ ἄρρεν αἰνῶ πάντα,

νικᾷ δ' Ὀρέστης κἂν ἰσόψηφος κριθῆ.

Καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον τῆς Ἑλλά-

δος δικαστικὸν καθίδρυμα, τὸ ὁποῖον ἐξεπροσώπει τὴν ἀρχαίαν δικαιοσύνην, διὰ τῆς συγχωρήσεως τοῦ μητροκτόνου προκηρύσσει τὴν ἀρχήν: «μὴτ' ὁ δὲν παράγει τὸ τέκνον τῆς», ὡς παρεδέχετο ἡ παλαιὰ ἐπιστήμη. Ἄλλ' ἡ μήτηρ δὲν εἶναι ἔδαφος ἀναίσθητον προωρισμένον μόνον νὰ τρέφῃ τὸ ἔμβρυον, ἀλλὰ καὶ βοηθεῖ τοῦτο εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ὀργάνων του καὶ τὸ ὑψώνει εἰς τὸν ἀνθρώπινον τύπον.

7. Ὅτε δὲ παρῆλθον οἱ χρόνοι τῶν μαχητῶν τοῦ Μαραθῶνος, ἄλλη δὲ νέα γενεὰ τοὺς διεδέχθη, ταύτην εἰς τὸ θέατρον ἐκπροσωπεῖ ὁ Σοφοκλῆς. Ὁ ἐξοχώτατος οὗτος τῶν τραγικῶν ἀνέλαβε νὰ διατηρήσῃ τὴν πίστιν τῆς ἀρχαίας λατρείας, τὰς κληρονομικὰς ἔξεις, τοὺς ἀγράφους νόμους τοῦ θεοῦ δικαίου, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν πνευματικὴν πρόοδον νὰ προσοικειωθῇ. Ἡ τέχνη του ἦτο τὸ κάτοπτρον τῶν εὐγενεστάτων ὁρμῶν τῶν χρόνων ἐκείνων, ἦτο ἡ ἔκφρασις τῶν Αθηνῶν τοῦ Περικλέους. Ἡ διάνοια αὐτοῦ ἔχει πᾶσαν ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν εἰς τὸ νὰ κρίνῃ τὰ πράγματα καὶ νὰ διαφωτίξῃ αὐτὰ ὡς ἐνόμιζεν ὀρθόν. Ἐν γένει ὁ Σοφοκλῆς ἀπήλλαξε τὴν τραγωδίαν ἀπὸ τῆς εἰμαρμένης τοῦ Αἰσχύλου αἱ ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του εἰς ἀνθρωπινωτέρας ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι διὰ τοῦτο ἔχουσι παγκόσμιον κῦρος καὶ διαρκῆ σημασίαν καὶ σπουδαιότητα. Καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα ἔργα ἀναγνωρίζει τις τὴν ἰδίαν του φύσιν καὶ τὰ πάθηματά του. Ἡ Ἄντιγόνη, ἡ Ἰσμήνη, ἡ Ἠλέκτρα, ἡ Λιάνειρα, ἡ Τέκμησσα, εἶναι τὰ κάλλιστα τῶν προσώπων τῶν

σοφοκλείων δραμάτων καὶ τηλαυγέστατοι ἀδάμαντες κοσμοῦντες τὴν διάνοιαν τοῦ μεγαλοφυεστάτου τούτου ποιητοῦ.

8. Εἶναι πανθομολογούμενον ὅτι τὸ βασιλείον τῆς καρδίας ἔχει δοθῆ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἡ δὲ εὐγενὴς ἡρώϊς Ἄντιγόνη κράζουσα διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ «Οὔτοι συνέχθειν ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν» ὁρίζει τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα. Ἡ ἀφωσιμένη αὕτη θυγάτηρ τοῦ πολυπαθοῦς ἡγεμόνος τῶν Θηβῶν Οἰδίποδος εἰς μὲν τὸν Τύραννον παρίσταται, ὡς καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Ἰσμήνης, παιδίον ἀκόμη, καὶ διὰ τῶν κλαυθμῶν τῆς ἐκδηλώνει τὴν παρουσίαν τῆς, εἰς δὲ τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῶ νεᾶνις πλέον ὑποστηρίζει καὶ περιθάλλει τὸν γηραιὸν πατέρα τῆς.

Ἀφοῦ ὁ Οἰδίπους ἔμαθε τὰ νοσοιοιουργήματά του, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ αἴτιος τοῦ δεινοτάτου ὀλέθρου τῶν Θηβῶν, διὰ τῶν περονῶν τῶν ἐνδυμάτων τῆς συζύγου καὶ μητροῦς του ἐξορύσσει τοὺς ὀφθαλμούς του, καταρᾶται τοὺς υἱούς του Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην, καὶ ὑπὸ τῆς εὐσεβεστάτης θυγατρὸς του Ἄντιγόνης ὀδηγούμενος φθάνει εἰς τὸν Κολωνόν, δῆμον τῆς Ἀττικῆς, καὶ πατεῖ τὸ ἄβατον τέμενος τῶν Εὐμενίδων. Ἀλλὰ κατόπιν οἱ περὶ οἰκοὶ τῆς χώρας ὀργίζονται καὶ ἀγανακτοῦσι διὰ τὴν θρασύτητα καὶ τὴν ἀσέβειαν τοῦ ξένου. Ἡ δὲ νεαρὰ κόρη, ἥτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης κανένα λόγον δὲν ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς γέροντας, «ὦ σεβάσμιοι ξένοι, ἀναφωνεῖ, ἀφοῦ τὸν γηραιὸν πατέρα μου δὲν εὐσπλαγχνίσθητε, ἀκούσαντες τὰς ἀκουσίας πράξεις του, ἐμὲ τοῦλάχιστον τὴν δυστυχῆ οἰκτεῖρατε, ἡ ὁποῖα, ὑπὲρ τοῦ ἄ-

θλίου τούτου πατρός μου, σᾶς καθικετεύω. Εἰς ὑμᾶς ὡς εἰς Θεὸν παραδιδόμεθα οἱ ταλαίπωροι. Ἄλλ' ἐνδώσατε, ὑποσχεθῆτε εἰς ἡμᾶς τὴν ἀπροσδόκητον χάριν. Σᾶς καθικετεύω εἰς ὅ,τι ἔχετε προσφιλῆς εἰς τὸν κόσμον, ἢ τέκνον, ἢ γυναῖκα, ἢ ἀνάγκην, ἢ Θεόν». Καὶ οἱ μὲν ξένοι παρεμβάλλουσι πολλὰ προσκόμματα, ἀλλ' ἢ γενναιοκαρδία καὶ ἢ φιλανθρωπία τοῦ Θεσέως ὑπόσχονται εἰς τὸν δύσμοιρον φυγάδα ὑποδοχὴν καὶ ἀσφάλειαν. Καὶ ὅτε μετὰ πολλὰς περιπετείας, ἐν μέσῳ πολλοῦ θορύβου καὶ ὑποχθονίων βροντῶν, ὁ Οἰδίπους ἐξαφανίζεται κατὰ τρόπον ἄγνωστον καὶ μυστηριώδη, τότε ἡ Ἀντιγόνη ἀρχίζει τοὺς ἐπικηδεῖους θρήνους τῆς, οἱ ὅποιοι καταδεικνύουσι καὶ τὴν βαθυτάτην λύπην τῆς καὶ τὴν ἄκραν πρὸς τὸν πατέρα τῆς στοργήν. «ὦ πάτερ, ἀναφώνει, ὦ φιλόστοργέ μου πάτερ, ὦ σύ, ὅστις ἐνεδύθης τὸ αἰώνιον ὑπὸ τὴν γῆν σκότος, ποτὲ δὲν θὰ παύσης καὶ εἰς τὸν ἄδην ἀκόμη νάγαπᾶσαι ὑπ' ἐμοῦ, ὑπὸ τῆς Ἰσμήνης. Πάντοτε τὸ ὄμμα μου διὰ σὲ δακρῦον ἀναστενάζει καὶ δὲν δύναμαι ἢ τάλαινα νὰ ἐξαφανίσω τὴν μεγίστην διὰ τὸν θάνατόν σοι θλίψιν μου». Τοιαύτη φιλοστοργία ὁμολογουμένως δὲν εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν υἱῶν. Καὶ μέχρι σήμερον τὸ ὄνομα τῆς Ἀντιγόνης εἶναι τίτλος τιμητικὸς εἰς τὰς μιμητρίας τῆς υἱκῆς τῆς στοργῆς.

9. Ποῖος δὲ ἀγνοεῖ καὶ τὸ φιλάδελφον τῆς εὐσεβοῦς ταύτης κόρης; Κατὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Οἰδίποδος οἱ υἱοὶ καὶ διάδοχοι αὐτοῦ Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης συνεφώνησαν νὰ βασιλεύσωσιν ἐπὶ

ἔτος ἐναλλάξ. Ἄλλ' ὁ Ἐτεοκλῆς παραλαβὼν τὴν βασιλείαν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἀρνεῖται νὰ τὴν παραδώσῃ εἰς τὸν Πολυνείκην. Οὗτος ἔρχεται εἰς τὸ Ἄργος καὶ λαμβάνει σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀδράστου καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τούτου ἐπιτὰ ἡγεμόνες τῆς Πελοποννήσου μὲ πολλὴν ὀρμὴν καὶ ἀλαζονεῖαν πολιορκοῦσι τὰς Θήβας, τὰς ὁποίας ὑπερασπίζει ὁ Ζεὺς. Μετὰ πολλὴν δὲ ἐκατέρωθεν καταστροφὴν, οἱ ἀδελφοὶ τέλος μονομαχοῦσι καὶ φονεύουσιν ἀλλήλους. Ὁ ἐχθρικὸς τότε στρατὸς τῶν ἀργείων τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν Θηβῶν μεταβαίνει εἰς τὸν Κρέοντα, ἀδελφὸν τῆς ἀπαγχονισθείσης βασιλίσσης Ἰοκάστης. Οὗτος δὲ κηρύττει δημοσίᾳ τὸν μὲν Ἐτεοκλέα νὰ θάψωσι μὲ τὰς νενομισμένας τιμὰς, τὸν δὲ Πολυνείκην, ὁ ὅποιος ὠδήγησε ξενικὸν στρατὸν κατὰ τῆς πατρίδος του καὶ ἠσέβησεν ἐναντίον τῆς, νάφήσωσιν ἄταφον, ἀθρήνητον, βορὰν τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν, πᾶς δὲ παραβαίνων τὰ προστάγματα ταῦτα νὰ ταφῆ ζωντανός. Ἄλλ' ἢ γενναία καὶ μεγαλόψυχος Ἀντιγόνη ἀκούσασα τὸ σκληρὸν τοῦ Κρέοντος πρόσταγμα ἀναλαμβάνει αὐτὴ νὰ θρηνήσῃ καὶ νὰ θάψῃ τὸν ἀγαπητόν τῆς· διότι κατὰ τὸν πανελλήνιον νόμον ἦτο μεγίστη ἀσέβεια νὰ μείνῃ οὗτος ἄταφος. Καὶ κατ' ἀρχὰς ζητεῖ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἰσμήνης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ εὐσεβοῦς τούτου ἔργου. Ἄλλ' ἢ Ἰσμήνη, φύσει δειλὴ καὶ περισκεμμένη, συναισθάνεται τὴν γυναικείαν ἀσθένειαν καὶ μὲ λόγους θερμοῦς συμβουλεύει τὴν Ἀντιγόνην νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ τὴν μελετωμένην κινδυνώδη ἀπόφασιν, ἢ ὁποία δύ-

ναται να ἐπαυξήσῃ τὰ δεινὰ τοῦ οἴκου τῶν λαβδακιδῶν. Ἡ δὲ τολμηρὰ καὶ ἄκαμπτος Ἀντιγόνη, παρὰ τὴν ἄρνησιν τῆς ἀτόλμου καὶ πραεῖας Ἰσμήνης, ἀνευρίσκει εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς ἀκατάβλητον δύναμιν, νὰ ἐπιτελέσῃ μόνῃ τὸ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἱερώτατον καθῆκον τῆς ταφῆς.

10. Ὅσον δὲ ἀπροσδόκητον εἶναι τὸ τόλμημα τῆς Ἀντιγόνης, τοσοῦτον διεγείρεται καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Κρέοντος καὶ ἡ ἐκπληξίς τῶν θηβαίων γερόντων, ὅτε ἕμαθον οὗτοι τὴν παράβασιν τοῦ βασιλικοῦ κηρύγματος καὶ ὅτι ἐργάτης τούτου ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ δυστυχοῦς Οἰδίποδος Ἀντιγόνη. Αὕτη τότε συλλαμβάνεται καὶ ὀδηγηθεῖσα ἐνώπιον τοῦ βασιλέως νεύει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν, οὐχὶ ἐκ μεταμελείας ἀλλ' ἐξ ἀγανακτήσεως ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν σέβονται τὸ δίκαιον τῶν νεκρῶν. Πρὸς δὲ τὸν ἀνακρίνοντα καὶ ἀποροῦντα Κρέοντα πῶς ἐτόλμησε νὰ παραβῇ τὴν βασιλικὴν διαταγὴν, ἡ φιλάδελφος νεᾶνις μὲ πολλὴν σταθερότητα καὶ ὑπερηφάνειαν ἀποκρίνεται: «**Οὐδέποτε ἔφανταζόμην ὅτι τὰ κηρύγματά σου ἔχουσι τόσῃν ἰσχύν ὥστε νὰ δύνασαι σὺ θνητὸς ὢν νὰ παραβῆς τοὺς ἀγράφους καὶ αἰωνίους νόμους τῶν Θεῶν. Ἐγνώριζον ὅτι ἔμελλον ἅπαξ ν' ἀποθάνω. Ἐὰν δὲ ἤδη ἀποθάνω πρὸ τοῦ πεπρωμένου χρόνου, κέρδος ἢ δυστυχισμένη ἐγὼ θεωρῶ τοῦτο. Καὶ δὲν λυποῦμαι διὰ τὸν παρόντα θάνατόν μου, ἀλλ' ἂν ἔμενεν ἄταφος ὁ φονευθεὶς ἀδελφός μου, τότε θὰ ἐλυπούμην**». Ὁ Κρέων

καταδικάζει εἰς θάνατον τὴν εὐσεβῆ παρθένον, ἢ ὅποια διὰ τὴν αἰωνίαν ἡσυχίαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς προτιμᾷ νὰ θυσιάσῃ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῆς· ὅτε δὲ ἐξεπλήρωσε τὸ εὐσεβὲς τοῦτο καθῆκον, ἡ γαλήνη ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συμπαθεστάτην καρδίαν τῆς. Ἐνώπιον δὲ τοῦ τάφου εὐρισκομένη ἡ μελοπρεπῆς κόρη θρηνεῖ τὴν τύχην τῆς καὶ στενάζει διὰ τὴν συμφορὰν τῆς. Ἀλλ' ὅμως ἡ κοινὴ γνώμη διὰ τοῦ χοροῦ τῶν γερόντων θεωρεῖ τὴν γενναιόφρονα παρθένον ἐνδοξον καὶ ἀξιεπαινον, διότι ἀπέρχεται χωρὶς νὰ καταστραφῇ ὑπὸ ὀλεθρίας ἀσθενείας, ἢ ὑπὸ αἰχμηροῦ ὄπλου, ἀλλὰ διότι ἐξ ἰδίας θελήσεως ὑφίσταται τιμωρίαν πρωτοφανῆ, ζῶσα νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἅδην.

11. Τὰ μάλιστα φιλάδελφος παρίσταται εἰς τὴν ὁμώνυμον τραγωδίαν τοῦ ποιητοῦ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ὀρέστου Ἡλέκτρα. Ὅτε ὁ Ἀγαμέμνων ἐφρονεῦετο ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῆς Κλυταιμῆστρας, ἡ Ἡλέκτρα ἔσωζε τὸν μικρὸν ἀδελφόν τῆς καὶ ἔστελλε τοῦτον εἰς Φωκίδα πρὸς ἄνδρα πιστόν τῆς οἰκογενείας των, τὸν Στρόφιον, περιέμενε δὲ, ἀφοῦ μεγαλώσῃ, νὰ ἐπανεέλθῃ ἐκδικητῆς τοῦ πατρὸς καὶ σωτῆρ τοῦ οἴκου τῶν Ἀτρειδῶν. Ὁ Ὀρέστης, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ὑπὸ ψευδώνυμον, ἐπανερχεται εἰς τὸ Ἄργος φέρων δῆθεν τὰ λείψανα τοῦ φονευθέντος Ὀρέστου. Καὶ ἡ Ἡλέκτρα λαβοῦσα τὴν κάλπην εἰς τὰς χεῖρας, πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην κόνιν τοῦ Ὀρέστου μὲ πολλὴν λύπην καὶ ἀνέκ-

φραστον στοργήν προσφωνεῖ : « ὦ λείψανον τῆς ψυχῆς τοῦ Ὁρέστου, τοῦ προσφιλεστάτου μου τῶν ἀνθρώπων. Εἶδε πρωτύτερα νάπέθνησκον ἐγὼ πρὶν σὲ ἀπομακρύνω εἰς ξένην χώραν μὲ αὐτὰς τὰς χεῖράς μου... Ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ, ὦ σῶμα οἰκτρὸν, φεῦ, φεῦ ! ὦ φίλτατε ἀδελφε, πόσον μὲ κατέστρεψας. Μὲ κατέστρεψας θεβαίως, ὦ ἀδελφικῆ μου κεφαλῆ. Ὅθεν σὺ δέξαι με εἰς τὴν στέγην σου ταύτην, ἵνα τοῦ λοιποῦ κατοικῶ μαζί σου ἐκεῖ κάτω διότι καὶ ἐν ὄσῳ σὺ ἦσο ἐδῶ ἐπάνω, ἐγὼ ἦμιν μαζί σου, καὶ τώρα ἐπιθυμῶ ἀποθανοῦσα νὰ εἶμαι ἐντὸς τοῦ τάφου σου ». Εἰς ἐρώτησιν δὲ τῆς Ἡλέκτρας « ποῦ εἶναι ὁ τάφος τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου », ὁ Ὁρέστης, μὴ ὑπομένων πλέον νὰ βλέπη κλαίουσαν καὶ θρηνοῦσαν τὴν ἀδελφήν του : « οὐκ ἔστι τοῦ γὰρ ζῶντος οὐκ ἔστι τάφος ». Καὶ ἐπέρχεται ἡ ἀναγνώρισις ἀπεγνωσμένης ἀδελφῆς καὶ ἀδελφοῦ νομιζομένου νεκροῦ, ὁ ὁποῖος πρὸς πίστωσιν τῆς ταυτότητός του ἐπεδείκνυε τὸ δακτυλίδιον τοῦ πατρὸς των. Δάκρυα δὲ χαρᾶς διαδέχονται τότε τὰ δάκρυα τῆς λύπης. Καὶ περιπτύσσονται ἀλλήλους οἱ δύο φίλτατοι ἀδελφοί, ἡ δὲ Ἡλέκτρα σφίγγει εἰς τὸ στήθος της τὸν προσφιλέστατον Ὁρέστην, ὁ ὁποῖος τῇ ἔμεινε μόνος σωτὴρ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀγαμέμνονος. Τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν Θεῶν ἡ Ἡλέκτρα καὶ ὁ Ὁρέστης, ὄργανα τῆς θείας δικαιοσύνης, τιμωροῦσι τοὺς φονεῖς τοὺς πατρὸς των, καὶ μακαρίζονται διὰ τὸ αἴσιον πέρας τῆς τολμηροτάτης των ἐπιχειρήσεως.

12. Ἄκρατος δὲ συζυγικῆ ἀγάπῃ διαζωγραφεῖται εἰς τὰς Τραχινίας, ἢ τῆς Διανείρας, συζύζου τοῦ ἥρωος Ἡρακλέους. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Οἰνέως, ἡ ὠραιόφθαλμος καὶ ἀβρὰ Δηιάνειρα ἐλογίζετο εὐτυχῆς καὶ ἔχαιρε διὰ τὸν ἐκλεκτὸν γάμον της. Ἀλλ' αἴφνης βλέπει ὅτι ἡ εὐτυχία της ἀνατρέπεται, καταλαμβάνεται δὲ ὑπὸ μεγίστης θλίψεως ἔνεκα τῆς πολυχρονίου ἀπουσίας τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἐκφέρει φόβους περὶ τῆς ἐπανόδου του. Τέλος πληροφορεῖται ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ἐπιστρέφων ὑγιῆς καὶ πλήρης λαμπρῶν λαφύρων, ἄγει πλὴν ἄλλων αἰχμαλώτων καὶ τὴν ὠραίαν θυγατέρα τοῦ Εὐρύτου Ἰόλην, πρὸς τὴν ὁποίαν καὶ τρέφει διακαῆ ἔρωτα. Τότε διεγείρεται δικαία ἀγανάκτησις καὶ ζηλοτυπία τῆς Διανείρας. Ζητεῖ δὲ πανταχοῦ μέσον θεραπείας καὶ μὴ ὑπομένουσα νὰ βλέπη τὴν Ἰόλην ἀποφασίζει τὸ ἐξῆς. Ἀποστέλλει εἰς τὸν Ἡρακλέα τὸν λαμπρὸν του χιτῶνα, βεβαμμένον εἰς τὸ πεπηγμένον αἶμα τοῦ Κενταύρου Νέσσου, ὅπερ τῇ ἐδόθη ὡς φάρμακον δῆθεν ἵνα προσελκύσῃ ὀλόκληρον τὴν ἀγάπην τοῦ Ἡρακλέους. Τὸν χιτῶνα τοῦτον ἐνδυθεὶς ὁ Ἡρακλῆς καταλαμβάνεται ὑπὸ ὀδυνηροῦ σπαραγμοῦ, καταπίπτει εἰς τὴν γῆν καὶ πάλιν ἐγείρεται γοερῶς φωνάζων καὶ ἀποθνήσκει σκληρότατον θάνατον. Ταῦτα μαθοῦσα ἡ Δηιάνειρα ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητα δι' ὅσα ἐξ ἀγνῶστας παρεσκεύασεν εἰς τὸν προσφιλέστατον σύζυγόν της. Καὶ τέλος μὴ δυναμένη νὰ ἐπιζήσῃ κατεπλήγωσε τὸν ἑαυτὸν της

καὶ οἰκτρῶς κατέστρεψε τὸν βίον, γενομένη ἀθῶν
θῦμα τοῦ **συζυγικοῦ της ἔρωτος.**

13. Εἰς τὸν **Αἴαντα** παριστάμεθα πρὸ ἐτέρου
τύπου, εἰς τὸν ὁποῖον διαλάμπει ὁ διπλοῦς χαρα-
κτήρ τῆς συζύγου καὶ μητρός. Ἡ σύζυγος τοῦ Σα-
λαμινίου ἥρωος **Τέκμησσα**, ἣτις ἀπέκτησε καὶ τὸν
πρῶτον καρπὸν τῆς εὐτυχοῦς συμβιώσεως, τὸν Εὐρυ-
σάκην, κατὰ τὴν σκληρὰν καὶ θλιβερὰν ἐκείνην
στιγμὴν τῆς αὐτοκτονίας τοῦ φιλτάτου συζύγου
της, παραδίδεται εἰς συγκινητικούς θρήνους. Προσ-
παθεῖ δὲ ἡ δυστάλαινα πάσῃ δυνάμει ν' ἀποτρέψῃ
διὰ παρακλητικῶν λόγων τὸν ἄνδρα της ἀπὸ τοῦ
καταθρόνου σκοποῦ. Καὶ ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον
ἡμῶν σκηνὴ παρεμφερῆς πρὸς τὸν προειρημένον
περίφημον ἐκείνον τοῦ Ἔκτορος καὶ τῆς Ἀνδρο-
μάχης ἀποχαιρετισμὸν, τὸ παθητικὸν ἐκείνο ἀρι-
στούργημα, ὡς ὁ ἀριστοτέχνης Ὅμηρος ἀπηθα-
νάτισεν· «**Εἰς ἐμὲ, ἀνακράζει ἡ Τέκμησσα, τίποτε
δὲν ὑπάρχει πλὴν σοῦ. Σὺ εἶσαι ἡ πατρίς μου,
οὐ οἱ γονεῖς μου, οὐ ἡ εὐτυχία μου. Εἰς σὲ ἔγ-
κεται ὅλη μου ἡ σωτηρία... Ἀλλοίμονον, πό-
σον ἀθυμῶ! Σὲ καθικετεύω καὶ πάλιν, ἐν ὀνό-
ματι τῶν Θεῶν, ἐν ὀνόματι τοῦ τέκνου μας.**»
Ἄλλ' ὁ Αἴας ἐμμένει εἰς τὸ ἄκαμπτον φρόνημά του,
δίδει τέρμα εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ ἀφήγει πένθος
ἄφατον εἰς τὴν ἀφωσιωμένην **σύζυγον καὶ φιλό-
στοργον μητέρα.**

14. Τοιουτοτρόπως ὁ μέγιστος τῶν τραγικῶν
πάντων τῶν χρόνων Σοφοκλῆς λαμπρότατα ἐξεί-

κόνισε τὸν πρὸς τοὺς Θεοὺς σεβασμὸν, τὴν ἄδολον
πρὸς τοὺς γονεῖς φιλοστοργίαν, τὴν εἰλικρινῆ φι-
λαδελφίαν, τὰ ἱερὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς μητρός κα-
θήκοντα καὶ ἐν γένει πάντα τὰ ἀξιέραστα πλεονε-
κτῆματα, τὰ ὁποῖα ἀναγκαιοῦσιν εἰς τὴν γυναῖκα
πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ **ἀληθοῦς της προορισμοῦ.**
Ἄλλὰ καὶ ὁ τραγικώτατος τῶν ποιητῶν **Εὐριπί-
δης**, ὅστις ἠσχολήθη περὶ τὴν φύσιν, τὰ καθή-
κοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν γυναικῶν, ὑπερα-
σπίζει ταύτας, ὡς θὰ ἔκαμνε καὶ γυναικολόγος με-
ταρρυθμιστῆς τῆς σήμερον. Φαίνεται δὲ οἷονεὶ
προετοιμάζων τὴν μεγάλην περὶ τῆς **γυναικείας
χειραφεδίας θεωρίαν** τοῦ ὑπάτου γυναικιστοῦ
θεοῦ Πλάτωνος. Ὁ κοινωνικὸς βίος καὶ τὰ οἰ-
κογενειακὰ τοῦ ποιητοῦ μεγάλην ροπὴν εἶχον πρὸς
τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Διότι δις μὲν ἐνυμφεύθη, ἀλλὰ
φαίνεται ὅτι πικρὰν ἔλαβε πείραν τῶν συζύγων του.
Καὶ εἰς τὰς τοιαύτας διαφορὰς καὶ πικρίας ἀπέ-
διδον οἱ παλαιοὶ τὰς δυσμενεῖς ἐνίοτε ἐκφράσεις του
περὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἀδίκως τὸν ἐπωνόμασαν **μι-
σογύνην**· διότι λέγει μὲν ὅτι «**τῆς κακῆς γυναι-
κὸς οὐδὲν κάκιον γίγνεται**», ἀλλὰ καὶ «**ἐσθλῆς δ'
οὐδὲν εἰς ὑπερβολὴν πέφυκε ἄμεινον**». Παραλαμ-
βάνων δὲ ὁ Εὐριπίδης τὰς ὑποθέσεις τῶν δραμάτων
ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἠρωικῶν χρόνων, ὡς καὶ οἱ
προκάτοχοί του, τεχνηέντως περιέκοπτεν αὐτὸς τὴν
ιδανικὴν μεγαλειότητα τῶν ἠρώων καὶ τῶν ἠρωί-
δων του, καὶ εἰκόνιζε πιστῶς οὐχὶ τὸ ἦθος τούτων,
ἀλλὰ τὰς σφοδρὰς ὀρέξεις καὶ τὰς βιαίας ὁρμὰς

τῶν συγχρόνων του. Διὰ τοῦτο καὶ ὀρθῶς ἔλεγεν ὁ Σοφοκλῆς ὅτι «αὐτὸς μὲν ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους οἴους δεῖ, Εὐριπίδης δ' οἴοι εἶδιν».

15. Αἱ τραγωδίαὶ τοῦ Εὐριπίδου περιέχουσιν ἀκριβεῖς καὶ λεπτὰς παρατηρήσεις περὶ γυναικείων ἠθῶν καὶ χαρακτήρων. Καὶ πολλαχοῦ ὄλαι αἱ ἐμπαθεῖς πράξεις, ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὰ μετὰ δόλου ἐπινενοημένα σχέδια ἀποδίδονται εἰς γυναῖκας, τῶν ὁποίων ἀπλοῖ ὑπουργοὶ παρίστανται οἱ ἄνδρες, ὑπηρετοῦντες τοὺς γυναικείους σκοπούς. Παριστᾷ δ' ὁ Εὐριπίδης τοὺς ἀνθρώπους ὅποιοι εἶναι, καὶ ψέγει μὲν ὅπου εὕρισκει τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρει μὲ τρόπον ἀπαράμιλλον τὰ ἐνάρετα γυναικεῖα πρότυπα. Ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀγωνίζεται νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν παρισταμένων εἰς τὰς τραγωδίας του τὸν ἱερὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ἐθελοθυσίαν. Ἡ δ' ἐν Αὐλίδι εὐγενῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς πράξις τῆς βασιλόπαιδος Ἰφιγενείας, ἢ εἰς τὸν θάνατον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐκουσία ἀφοσίωσις τῆς μεγαλοψύχου παρθένου πρόκειται εἰς ὅλους ἡμᾶς λαμπρότατον παράδειγμα φιλοπατρίας καὶ εὐσεβείας πρὸς τοὺς γονεῖς. Εἰς τὴν Αὐλίδα τῆς Βοιωτίας τὰ πλοῖα τῶν ἐλλήνων ἔμενον καθηλωμένα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας. Καμμία πνοὴ ἀνέμου δὲν ἔπνεε, διότι ἡ Ἄρτεμις ἦτο ἐξώργισμένη κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἀπῆται, ὡς εἶπεν ὁ ἄριστος μάντις Κάλχας, νὰ

θυσιασθῆ ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ Ἰφιγένεια. Ἡ τάλαινα, ἀλλὰ καὶ εὐγενῆς καὶ μεγαλόφρων κόρη, «ἀπεθάσισα, λέγει ἢ ἰδία μεγαλοψύχως καὶ ὑπερηφάνως, νάποθάνω καὶ θέλω νὰ ἀποθάνω μὲ γενναιότητα καὶ νὰ μὴ ἀτιμάσω τὸ γένος μου. Ἀπὸ ἐμὲ ἐξαρτᾶται νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ στόλος καὶ νὰ νικήσωσιν οἱ ἡμέτεροι, Ἀναρίθμητοι ἄνδρες φέροντες πανοπλίαν πολέμου καὶ ἀτρόμητοι ναῦται ἔχουσι τὴν τόλμην νὰ πολεμίσωσι καὶ νάποθάνωσι, καὶ ἐγὼ νὰ γίνω ἐμπόδιον εἰς τὴν γενικὴν ταύτην ἠρωικὴν θυσίαν; Ἀδύνατον. Δίδω λοιπὸν τὴν ζωὴν μου εἰς τὴν πατρίδα. Θυσιάσατέ με καὶ ἐκπορθήσατε τὴν Τροίαν. Ἡ μνήμη μου θὰ ζῆσῃ ἐπὶ μακρόν καὶ αὕτη θὰ εἶναι εἰς ἐμὲ καὶ γάμος καὶ τέκνα καὶ δόξα». Καὶ γενναιοψύχως ἢ ἠρωικῆ παρθένος ἔτεινε τὸν τράχηλόν της, κατὰ τοῦ ὁποίου ὁ μάντις ἐπήνεγκεν ἰσχυρὸν κτύπημα. Ἄλλ' ὦ τοῦ θαύματος! τὸν μὲν κτύπον ὅλοι ἤκουσαν, τὸ σῶμα ὅμως τῆς Ἰφιγενείας ἔγεινεν ἄφαντον, ἐπὶ τῆς γῆς δ' ἔκειτο ἀσπαίρουσα ἔλαφος μεγίστη καὶ περικαλλεστάτη, τῆς ὁποίας τὸ αἷμα ἐράντιζε τὸν βωμὸν τῆς Θεᾶς. Διὰ τὴν ἐθελοθυσίαν ταύτην τῆς Ἰφιγενείας ἡ Ἄρτεμις ἐξιλιώθη, καὶ δίδει αἴσιον πλοῦν. Οἱ δ' ἔλληνες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, ἐπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας καὶ νικηταὶ ἐπέστρεψαν.

16. Στοχαζόμενος δ' ὁ ποιητῆς ὅτι οἱ νέοι ἀποβλέποντες πρὸς τὰς καλλίστας πράξεις συνεθίζου-

σιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πα-
τρίδα ἀξιεπαίνως προετίμησε καὶ τὸν μῦθον ἐκεῖ-
νον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ θυγάτηρ τοῦ Κηφισοῦ
Πραξιθέα θυσιάζει ἐκουσίως τὴν νεωτάτην θυγα-
τέρα της **Ἰθονίαν** ὑπὲρ τῆς κινδυνευούσης πα-
τρίδος της, τοῦ ἰοστεφάνου ἄστεως τῶν Ἀθηνῶν,
ἵνα μὴ ὁ θρᾶξ Εὐμόλπος στεφανώσῃ ἀντὶ τῆς ἐλαίας
καὶ τῆς χρυσοῦς Γοργόνης τὸ σύμβολον τοῦ Πο-
σειδῶνος, τὴν τρίαιναν, καὶ ἀναφωνεῖ·

ὦ πατρίς, εἶθε πάντες οἱ ναίουσί σε
οὕτω φιλοῖεν ὡς ἐγὼ καὶ ραδίως
οἰκοῖμεν ἂν σε κούδεν ἂν πασχῶς κακόν.

Ποῖος δὲ δὲν θαυμάζει εἰς τὴν **Ἐκάβην**, τὴν
Ἀνδρομάχην, τὰς **Φοινίσσας** καὶ ἀλλαχοῦ, εὐσε-
βέστατα καὶ **ἱερώτατα** πρὸς τοὺς συζύγους, τοὺς
γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους
καθήκοντα, τὰ ὁποῖα διδάσκει, εἰσερχόμενος εἰς τὰ
μύχια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ἀποκαλύπτων
ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν αἴγλην τῶν πε-
ριγραφομένων γυναικείων χαρακτήρων; Ἡ εὐγένε-
νεια δὲ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς ἐν **Ταύροις Ἰφι-
γενείας** καὶ τὸ ἐξεικονιζόμενον ἄγνόν καὶ παρθενι-
κὸν ἦθος της ἐπιβάλλουν σέβας καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς
ἀγροίκους. Καὶ ἐν τῷ προσώπῳ τῆς ἡρώιδος ταύτης
διδάσκεται, ὅτι ἡ ἐλληνικὴ φιλανθρωπία καὶ ἡ
μερότης κατανικᾷ τὴν βαρβαρικὴν δεισιδαιμο-
νίαν καὶ σκληρότητα. Εἰς τὴν **Μύδειαν** δὲ ἀμιμή-
τως ἀπεικονίζει δύο πάθη, τὴν **παράφορον ζηλο-
τυπίαν** καὶ τὴν **μητρικὴν στοργήν**. Καὶ ἡ σκηνη

αὕτη εἶναι μία ἀπὸ τὰς παθητικωτάτας καὶ τραγι-
κωτάτας, ὅσαι ποτὲ παρεστάθησαν εἰς τὸ θέατρον.
Ἄλλ' ὁ Εὐριπίδης μὲ τόσην θέρμην, ὡς φιλογύνης,
ὑπερασπίζει τὰ γυναικεῖα δικαιώματα, ὥστε ἡ
συμπάθεια τῶν θεατῶν ἀποκλίνει ὀλοσχερῶς ὑπὲρ
τῆς **ἐξωργισμένης συζύγου** τοῦ **Ἰάσονος**.

17. Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ θαυμάσῃ κανεὶς
εἰς τὸ **ὀμῶνυμον** ἔργον τοῦ τραγικοῦ τὸν τέλειον
τύπον πάσης γυναικείας ἀρετῆς καὶ χάριτος, τὴν
ἀφοσιωμένην σύζυγον, τὴν φιλοστοργοτάτην
τῶν μητέρων καὶ τὴν καλλίστην τῶν δεσποινῶν,
τὴν **Ἀλκίστιν**; Αὕτη προσφέρει ἑαυτὴν ἐκουσίως
καὶ προθύμως ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ν' ἀποθάνῃ συζύ-
γου της Ἀδμήτου καὶ ὑπερβαίνει κατὰ τὴν ἀγάπην
καὶ ἀφοσίωσιν τοὺς γηραιούς πατέρα καὶ μητέρα
τοῦ Ἀδμήτου, ἀποδεικνύουσα τούτοις ξένους πρὸς
τὸν υἱὸν καὶ κατ' ὄνομα μόνον γονεῖς. Τὴν τελευ-
ταίαν στιγμὴν τὰ τέκνα της ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τῆς
γυναικείας μητρὸς ἐξηρημένα ἔκλαιον. Ἐκείνη δὲ
λαμβάνουσα εἰς τὰς ἀγκάλας της ἄλλοτε ἄλλο ἀπέ-
διδε τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ἀξιοθαύμαστοι
δὲ εἶναι οἱ **τελευταῖοι ἀποχαιρετισμοὶ** τῆς Ἀλκή-
στιδος, ὅπου ἄνευ ἐπιπλάστου μεγαθυμίας λυπεῖται,
διότι ἐγκαταλείπει τὸ γλυκὺ φῶς τῆς ἡμέρας, τὸν
βίον, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της. Καὶ ὁ χορὸς
δι' ἄσμάτων θλιβερῶν μεγαλοπρεπῶς ἐξυμνεῖ τὴν
ἡρωικὴν ἀφοσίωσιν τῆς Ἀλκίστιδος. Εἰς οὐδένα
δ' ἄλλον ἀρχαῖον ποιητὴν εὐρίσκεται τοιαύτη μυ-
θοποιία. Καὶ ὁ θεῖος τοῦ σοφωτάτου Σωκράτους

μαθητής Πλάτων, ὀρίζων τὸν ἔρωτα ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀποδίδει πᾶσαν συλλήδην ἀρετὴν εἰς τὸν οὐράνιον ἔρωτα, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ἀνύψωσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ κατ' αἴσθησιν βίου, ἀπὸ τοῦ θνητοῦ εἰς τὸ ἀθάνατον. Διὰ τοῦτο δὲ, προσθέτει, δὲν εἶναι θαυμαστὸν, ἂν χάριν τῆς αἰωνίου μνήμης καὶ τῆς ἀθανασίας ἢ μὲν θυγάτηρ τοῦ Πελίου Ἄλκηστις ἠθέλησε νᾶποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου της, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπὲρ τοῦ φίλου του Πατρόκλου, καὶ ὁ Κόδρος ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῶν τέκνων του καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ὑπηκόων του, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγάλοι νομοθέται, ὡς ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Σόλων, καὶ οἱ μεγάλοι ποιηταί, ὡς ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος, χάριν τῆς ἀθανάτου δόξης τίμια ἔργα πολλὰ καλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκληροδότησαν. Ἡ πλατωνικὴ δὲ αὕτη μνεία τῆς Ἀλκήστιδος δὲν εἶναι ἔμμεσος ἔπαινος τῆς εὐριπιδείου τραγῳδίας; Ὁ αὐτὸς δὲ ποιητής, εἰς τὴν Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι, εὐδαίμονας ὀνομάζει ἐκείνους, ὅσοι ἀπολαύουσι μετὰ σωφροσύνης καὶ μετριότητος τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης, καὶ θέτει εἰς τὸ στόμα τοῦ χοροῦ τῶν γυναικῶν ὅτι ἐπιθυμοῦσιν ἄγνους τοὺς ἔρωτικούς πόθους των. Καὶ ἀλλαχοῦ, κατακρίνει μὲν τὸν ἀθέμιτον ἔρωτα, συνιστᾷ δὲ τὰ δῶρα τῆς οὐρανίας Ἀφροδίτης καὶ τὸν θεῖον ἔρωτα.

18. Τοιαύτη ἠθικὴ διδασκαλία γινομένη μάλιστα ἀπὸ σκηνῆς εἶναι ἀναγκαία καὶ ὀφέλιμος εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν κατάστασιν. Διὰ τοῦτο καὶ μεγάλη ἦτο ἡ δύναμις τοῦ σκηνικοῦ φιλοσόφου

Εὐριπίδου, ὅστις ὀμολογουμένως ἐπεχείρησε ἠθικοπλαστικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναμορφῶσιν καὶ προπαρασκεύασε τὴν περὶ γυναικείας χειραφεσίας πλατωνικὴν γνώμην, ὅτι ἰσότης, παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως, ὑπάρχει μετὰ τῶν δύο φύλων, καὶ ὅτι εἶναι δυνατὸν ἢ γυνὴ νᾶ κοινωνήσῃ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, ἐὰν προπαρασκευασθῇ προσηκόντως. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν οἱ Ἕλληνες τραγικοὶ εἰς τὰ πρωτότυπα ἔργα των λαμπρότατα παρέστησαν διὰ μεγάλων καὶ ἀπαραμίλλων τύπων τὴν ὑπέριτον καὶ ἀναλλοίωτον ἀρετὴν τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνῃς ἢ γυνὴ δύναται καὶ πάντοτε νᾶ βασιλεύῃ.

19. Τοιαῦτα τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαίδευσεν. Ἡ δὲ ἐθελοθυσία τῆς Ἀντιγόνης, τῆς Ἰφιγένειας, τῆς Ἀλκήστιδος, καὶ ἄλλων γυναικείων προσώπων ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ κατὰ πάντας τοὺς αἰῶνας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, καταδεικνύουσι τρανότατα ὅτι ἡ ἐθνικὴ τοῦ Ἕλληνος ψυχὴ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ, καὶ ὅτι ἡ Ἕλληνις ἐν ὄρα κινδύνου ἀφοσιοῦται πάντοτε εἰς μεγαλοπραγίαν. Ἡ ψυχὴ δὲ ἐνὸς ἔθνους κρίνεται ἐκ τῆς γυναικείας ψυχῆς. Ἡ γυνὴ εἶναι ἡ φρουρὸς τοῦ οἴκου, ἡ θεματοφύλαξ τῶν πατρίων παραδόσεων, ἡ ἐστία ἢ διατηροῦσα ἄσβεστον τὴν ἱερὰν δᾶδα τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος. Καὶ ὄχι μόνον εἰς ἡμέρας εὐτυχεῖς παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡμῶν ἡ ἠρωικὴ μορφή τῆς Ἕλληνίδος, ἀλλὰ καὶ εἰς χρόνους πικροῦς καὶ ζοφεροῦς ἀκατονομάστου δου-

λείας διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ὑποδούλου ἔθλους
μεγάλως συνέπραξε καὶ ἡ ἑλληνὶς **δούλη**, ἡ ὁποία
μὲ πᾶσαν θυσίαν διέσωζε καὶ τήντιμὴν τῆς οἰκογενει-
ακῆς ἐστίας. Ἡ δὲ δημώδης μουσα ἐτόνισε με-
λωδικωτάτας χορδὰς διὰ νὰ ψάλλῃ τὰς ἡρωίδας τοῦ
ὑποδούλου ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς γυ-
ναικὸς οὐδαμοῦ εὐρίσκεται τοσοῦτον **ψυχῆς μεγα-**
λειον, ὅσων τῶν **γενναίων Σουλιωτίδων**, τῶν
ὁποίων ὁ ἡρωισμὸς συγκορυφοῦται εἰς τὸν συγκι-
νητικὸν ἐκείνον **χορὸν τοῦ Ζαλόγγου**. Μόνον δὲ
ἑλληνίδες ἐχόρευσαν τὸν τοιοῦτον χορὸν !

20. Ἴσως δύναται τις ν' ἀντιτάξῃ ὅτι σήμερον
εἶναι αἰὼν δικαίωματος. Ἄλλὰ τί εἶναι δικαίωμα
ἄνευ καθήκοντος ; Τί δὲ καθήκον ἄνευ ἀφοσιώ-
σεως ; Τί δὲ **ἀφοσίωσις**, εἰμὴ αὐτὴ ἡ **ψυχὴ τῆς**
γυναικός ; Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν σήμερον ἡ γυνὴ
νάνυψοθῆ εἰς διάφορα ὑπουργήματα καὶ νὰ ἐπι-
τύχῃ ποικίλα δικαίωματα. Ἄλλ' ἀποκλειστικὸν ἔρ-
γον τῆς γυναικείας ψυχῆς εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι
ἢ ἐν τῇ κοινωνίᾳ **ἐξάσκησις τῆς φιλανθρωπίας**
καὶ πάσης ἀγαθοεργοῦ πράξεως. Ὄντως λίαν ἐπί-
πνονος θὰ ἦτο ὁ ἀνθρώπινος βίος, ἂν μὴ ὑπῆρχεν
ἡ ἐξαιρετος αὐτῆ δύναμις, ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία
καίει ὡς πῦρ ἱερὸν νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ νὰ φωτίσῃ
καὶ νὰ θερμάνῃ τὰ διάφορα μέλη τῆς κοινωνίας.
Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἐλεεῖ, συλλυπεῖται, εὐσπλαγγ-
νίζεται τοὺς ἐνδεεῖς, τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς κλαίοντας
καὶ τοὺς ἀδικουμένους, οὗτος δὲν φθονεῖ, δὲν ἐπι-
βουλεύεται τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἄλλου, δὲν ζητεῖ τὰ ἰ-

δικά του ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ πλησίον, δὲν λογίζεται τὸ
κακὸν, πάντα πιστεῖει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπο-
μένει. **Τοιαῦτα** εἶναι ἡ **τελειὰ ἀγάπη**, ἡ ὁποία
ἐπιβάλλει εἰς ὅλους μας νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸν κύκλον
τῆς ἀληθείας καὶ νὰ συντελῶμεν, εἴτε ἀμέσως εἴτε
ἐμμέσως, πρὸς προαγωγὴν καὶ εὐημερίαν τοῦ πλη-
σίον. Καὶ τὸ ἔργον τοῦ νεωτέρου κόσμου δὲν στε-
ρεῖται βεβαίως ἀγίων Πέτρων, ἐτοίμων νὰ σύρω-
σι τὴν μάχαιραν, οὔτε ἀγίων Παύλων, βροντο-
φωνούντων διὰ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην καὶ
τῆς γλυκειᾶς καὶ περιπαθοῦς φωνῆς τοῦ ἐπιστη-
θίου τοῦ Ἰησοῦ μαθητοῦ, τοῦ εἰπόντος **ἀγαπᾶτε**
ἀλλήλους. Μόνοι δὲ γνήσια καὶ νόμιμοι κληρο-
νόμοι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου εἶναι αἱ **γυναῖ-**
κες. Καὶ διὰ τῆς τοιαύτης σωτηρίου ἐκπληρώσεως
τῆς θείας ἐντολῆς δύνανται **νικηφόρως νὰ βασι-**
λεύωσι καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους ἐν τῇ κοινω-
νίᾳ, κρατοῦσαι ὑψηλὰ καὶ ὑπερήφανα, μακρὰν τῶν
χαμαιζήλων παθῶν, **ἀγνὴν καὶ ἀκηλίδωτον τὴν**
σημαίαν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

ΑΓΓΕΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΦΙΛΕΛΙΜΩΝ ΓΥΩΣΕΩΝ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ ΤΟ Α' ΚΑΙ ΤΟ Β' ΤΕΥΧΟΣ εἰς 64 σελίδας τὸ μὲν, 32 τὸ δέ. Τιμᾶται τοῦλάχιστον τὸ Α' 25 γρόσια· διὰ τοῦς ἐν τοῖς ἀρρεναγωγείοις καὶ παρθεναγωγείοις μαθητεύοντας 12 1)2 τὸ Α' 5 τὸ Β', τὰ δὲ κατόπιν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἀντιτίμου.

ΙΔΡΥΤΑΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ἀναγράφονται ὅσοι μέχρι τῆς 30 ἰουνίου προκαταβάλωσιν, ἐγχειρίζοντες εἰς τὰς ἐπιτιμολογίας τὴν παροῦσαν Ἀγγελίαν τοῦλάχιστον 1 λίραν.

ΔΙΚΑΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ πάντες τὸ Α' φυλλάδιον νὰ λάβωσι δωρεάν· ὅσοι ἔδωκαν 1 λίραν λαμβάνουσι τὰ κατόπιν, ἕως τέλος τοῦ 1920, εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἀντιτίμου, ὅσοι 2 λίρας θὰ λαμβάνωσι πάντα τὰ τοῦ ἔτους 1920 δωρεάν. Οἱ προκαταβάλλοντες 3, θὰ λαμβάνωσιν ἐν δωρεάν καὶ δύο εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς, ὅσοι λίρας 4 καὶ ἄνω λαμβάνουσιν δύο δωρεάν καὶ τέσσαρα εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς Ἀλλὰ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου τὰ προκαταβάλλοντα μίαν λίραν δικαιούνται νὰ λάβωσι πάντα τὰ φυλλὰ δια τοῦ 1920 δωρεάν, εἰς τὸ ἥμισυ δὲ τοῦ ἀντιτίμου ὅσα τῶν μελῶν εὐρίσκονται ἐν τάξει πρὸς τὸ ταμεῖον.

Τὸ ἀντίτιμον ἐκάστου φυλλαδίου σημειοῦται εἰς τὸ ἐξώφυλλον.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΑΓΟΡΑΖΟΝΤΕΣ ἀπευθυνθήσονται εἰς ἐν ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἐκδόσεων, ἢ τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Συλλόγου, ὡς καὶ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον Καλλιφρονος καὶ εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον.

ΣΗΜ.—Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀποπλανήσεως, καθίσταται γνωστὸν ὅτι τὸ διοικητικὸν συμβούλιον ἀποτελοῦσιν αἱ δεσποινίδες Βιργινία Α. Ξύνδα, πρόεδρος, Ἀφροδίτη Λάμπογλου, ἀντιπρόεδρος, Αἰκατερίνη Κουνενῆ, γενικὴ γραμματεὺς, Πανδώρα Οἰκονομίδου, εἰδική, Σοφία Σινιόσογλου, ταμίας, Σοφία Γεδεών, βιβλιοφύλαξ, Παλλοῦ Ζαχαριάδου, Λουκία Χαριτωνίδου, Ζηνοβία Πατρική (ἀποσυρθεῖσα ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἐκδόσεων), καὶ Αἰκατερίνη Ἀηδονοπούλου, σύμβουλοι.

ΙΔΡΥΤΑΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ (ὅσοι προκατέβαλον γρόσια 100 καὶ ἄνω)

Οἱ σεβασμ. μητροπολίται : * Κυζίκου Κωνσταντῖνος, Νικαίας Βασίλειος 300, Ἀμασειᾶς Γερμανὸς 400, Κοριτσᾶς Γερμανὸς, Βιζύης Ἀνθιμος, Δαρδανελλίων Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Εἰρηνοπόλεως Φώτιος 200, Μ. πρωτοσύγκελλος Ἀθηναγόρας 300, Μ. χαρτοφύλαξ Μ. Ι. Γεδεών 400, Κυπρ. Σινιόσογλους, ἰατρὸς 300.

Π. Γ. Παπακωνσταντῖνου, καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς 200 —οἱ καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ἱερολογ. Δωρόθεος Γεωργιάδης, Ἀλέξ. Ἰατρόπουλος, καὶ ὁ γραμματεὺς αὐτῆς Ἀνδρέας Ι. Σπαθάρης.

Λουκᾶς Ν. Κανάκης 250.

Παπάζογλους Παντελ. 250.

Ἐρριέτα Γ. Κωνσταντινίδου, διευθύντρια τοῦ ἐθνικοῦ Ἰωακειμείου παρθεναγωγείου Σοφούλα Πακλατζόγλου 200—Ἀγγελικὴ Νικολαΐδου—Ἀλεξάνδρα Ζιβρά—Ἰσαβέλλα Μ. Γεδεών—Κορνηλία Κρυσταλλίδου 101—Λουκία Ν. Χαριτωνίδου 105—Μερόπη Κουρέκογλου 101—Πηνελόπη Καζαντζόγλου 101—Σοφία Μ. Γεδεών—Σοφία Παπάζογλου.

Αἱ δεσποινίδες Εὐφροσύνη Ν. Καραγιαννίδου καὶ Σοφία Σινιόσογλου ἀνεκηρύχθησαν ἰδρύτριαι διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως ἐργασίαν.

*Ὅπου δὲν σημειοῦται ἀριθμὸς, σημαίνει ὅτι οἱ ἀναγραφόμενοι προκατέβαλον 100 γρόσια ἀκριβῶς.

*Αγγελίδης Ἀρίσταρχος, Ἀγνιάδης Ἰωάννης, Ἀδελφοὶ
Κοντογιάννη 200, Ἀθανασιάδης Ναθαναήλ, Ἀποσίδης
Γεώργιος, Βασιλειάδης Ἰωάννης, Γεωργιάδης Ἀθανάσιος
120, Δημητριάδης Σοφοκλῆς, Δοπτόγλους Πρόδρομος, Ἰ-
πεκτζόγλους Ἰωάννης, Κλωνάρης Μηνάς, Κουμερκιαρίδης
Γεώργιος, Κουνενῆς Ἰωάννης, Κουνενῆς Κωνσταντῖνος,
Κυριακίδης Ἄγγελος, Λίκος Ἀπόστολος, Μαυρίδης Πανα-
γιώτης, Μιχαηλίδης Γεώργιος 101, Μιχαηλίδης Μιχαήλ
101, Μουράδογλους Βασίλειος 151, Μουράδογλους Εὐδό-
κιος 101, Μωραΐτης Χαραλάμης, † Νικολαΐδης Νικόλαος
101, Οἰκονομίδης Σωκράτης, † Ρίτσος Βασίλειος, ἰατρός,
Σαχίνογλους Λάζαρος, Σινιόσογλους Πρόδρομος 101, Στα-
νίτσας Ἀχιλλεύς, Τρυφίδης Πηλεύς.

Τῶν ἰδρυτῶν ὁ Νικολαΐδης καὶ ὁ Ρίτσος ἀπεβίωσαν πρὸς τῆς ἐκ-
τυπώσεως τοῦ πρῶτου τεύχους.

Ὁ σεβ. μητροπολίτης Πισιδείας ἐχορήγησεν ὡς ἀντίτι-
μον τοῦ Α' τεύχους 50 γρόσια — ὁ δὲ κ. Ξεν. Ἀθ. Σιδερίδης
80 γρόσια διὰ τὰ τέσσαρα πρῶτα τεύχη τοῦ 1920.

Οἱ ἀναγνώσται παρακαλοῦνται ἔν᾿ ἀναγνώ-
σωσι προσεχῶς τὰς 3 τελευταίας σελίδας τοῦ πα-
ρόντος τεύχους.

.....
Τὸ Α' τεῦχος τιμᾶται γροσίων 25
τὸ Β' γροσίων 10
.....

